№ 258 ԿԻՐԱԿԻ, 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ № 258

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 5 ռ. և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. [illegible] ՄԻ ՀԱՄԱՐԸ 5 ԿՈՊ.

[illegible]

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան հեռախօս № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

[illegible]

Յայտարարութիւնների համար վճարում են [illegible] 20 կոպէկ.

Տպարանի հեռախօս № 67.

ՄՇԱԿ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“. TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK“.

Բաժանորդագին [illegible] — 20 ռ., [illegible] 10 ռուբլի. [illegible] Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, [illegible] Морская, 11, [illegible] Маршальковская, 130, [illegible] Большая, 8 [illegible] 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 2 ՌՈՒԲԼԻ.

Նոյեմ. 1-ից մինչև դեկտ. 1-ը 85 կ. Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել [illegible] հին հասցէն և 40 կ. [illegible] ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. [illegible] ՉԵՆ ԹՈՂՆՎՈՒՄ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 19-ԻՆ

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

Կը ներկայացնէ—երկու ինքնուրոյն պիէսներ

I

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ

Դրամա 3 արար., Վալադեանի։

II

ՍԻՐՈՅ ԳԱՐՈՒՆ

Պիէս 3 արար., Ալ. Ցակոբեանի։

Մասնակցում են. տ. տ. Արմէնեան, Արուսեակ, Գուլազեան, Ցասմիկ, պ. պ. Ալիխանեան, Արմէնեան, Բերոյեան, Լաքա, Ղազարեան, Մամիկոնեան, Մանուէլեան, Ցարութիւնեան և Վրոյր։

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին:

Ռեժիսոր՝ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ

տռ. 852. 2—2

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Չորեքշաբթի, նոյեմբերի 27-ին

ՑՕԳՈՒՏ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Իր սովորական երեկոյթի փոխարէն

Տեղի կունենայ ներկայացում

I

ԱՊԱՀԱՐԶԱՆԻ ՍԻՐՈՂԻԶՆԵՐ

Կոմ. 3 գործ. Բեռ. Ռ. Բեսսոնի և Ռ. Մարսի Թարգմ. Ա. Արմէնեանի։

Մասնակցութեամբ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ դերասանական լոյբը։

II

ՀԱՄԵՐԳԱՅԻՆ ԲԱԺԻՆ

Մասնակցութեամբ օպերային դերասանուհի-դերասանների՝ Ակէցոյի, Պասխալովայի, Սաբանէևայի, Վլոբսկիյի, Լազարեվի, Կայդանովի եւ Կապելեվիցկիի։

Խաղամիջոցներին կը նուագէ օպերային լարանուագային խումբը։

ՏԵՂԵՐԻ ԳՆԵՐԸ ԳԱՍՏՐՈԼԱՅԻՆ ԵՆ։

Թատրոնում տեղի չեն ունենալու ոչ բարեգործական նպատակով բուֆէտ և ոչ էլ այլ վաճառումներ։ Նուէրներ ընդունվում են շնորհակալութեամբ։

Տոմսակները վաճառվում են Ընկերութեան գրասենեակում (Абасъ-Абадская площ. № 7. с. д.), իսկ ներկայացման օրը Արքունական Թատրոնի կասսայում։

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին։

(25, 27) 854. 3—1

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, նոյեմբերի 19-ին

Հայ դրամատիկ դերասաններէ ընկերակցութիւնը ղեկավարութեամբ ԱՄՕ-ԽԱՐԱԶԵԱՆԻ

կը ներկայացնէ

Առաջին անգամ նոր ինքնուրոյն դրաման—ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ

ՍԱՍՈՒՆԸ ԱՅՐՎՈՒՄ Է

5 գործողութեամբ և ապոթէօզով։

I գործողութիւն — ՍՊԱՌՆԱԼԻՑ ԱՄՊԵՐ

II գործողութիւն — ՉԱՐԱԳՈՒՇԱԿ ԵՐԱԶ

III գործողութիւն — ՔԻՒՐԴԻ ԱՂՋԻԿԸ

IV գործողութիւն — ԿԵՆԴԱՆԻ ԽԱՐՈՅԿ

V գործողութիւն — ՄԵՌԵԼՆԵՐԻ ՀՈՎԻՏԸ

ԱՊՕԹԷՕԶ — ՍԱՍՈՒՆԸ ԱՅՐՎՈՒՄ Է

Պիէսը կը դրվի շքեղ պատրաստութեամբ։

Անցքը պատահում է 1894—96 Թ. Սասունի կոտորածի ժամանակ։

Սկիզբն է երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին: ✦ Տեղերի գները բենեֆիսային են:

Տոմսակները վաճառվում են Թատրոնի կասսայում։

Ռեժիսոր՝ Ամօ Խարազեան

տռ. 855 2—2

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՍՐԲԱԶԱՆ ՍԻՆՕԴԻ հրամանով

տրվում է կապալով ԻՆՆ տարի ժամանակով ՆՈՒԽՈՒ փոխանորդութեան Ծալէթ գիւղի Ս. Աստուածածին վանքի կալուածները՝ հողերը, անտառը և թթենիները աճրդախօսութեամբ, առանց կրկնաճուրդի, ներկայ տարվայ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 24 ԻՆ Նուխու Հայոց Հոգևոր Կառավարութեան սենեակում, որտեղ և կարելի է ծանօթանալ մանրամասն պայմաններին ամենայն օր՝ ժամը 10—2-ը։ Աճրդախօսութիւնը սկսվելու է 300 ՌՈՒԲԼՈՒՑ։ Աճրդախօսութեան մասնակցողները պիտի ներկայացնեն ՄԻ ՀԱՐԻՒՐ ՌՈՒԲԼԻ գրաւական։

(օ.մ.) տռ. 808. 10—10

Բեռլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի։

Բժշկութիւն նաև տուբերկուլիններով, ՌԱԴԻՈ պրէպարատներով և էլեկտրականութեամբ։

Ընդունելութիւնը ամեն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ, առաւօտեան ժամը 9--12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։

Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանովսկայա)։ Հեռախօս 7—92.

(ա.օ.) տռ. 699. 100—49

ԲԺԻՇԿ

Յ. Մելիք-Նուբարեան

Ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների, առանձնապէս թոքերի։

Թոքախտի բժշկութիւնը տուբերկուլիններով և պնևմատօրակսով։

Ընդունելութիւնը ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ

Ամեն օր (առաւօտեան 12—1 ժ. / երեկոյեան 5—7 ժ.)

Սօլօլակ, Ռախչչևսկայա 10 (Լերմօնտովսկ. դեղատան դիմացը)։

(ե. հ. կ.) տռ. 746. 100—21

Նորին Բարձր Սրբազնութիւն Թեմիս ժամանակաւոր կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսը հրաւիրում է ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆՏՐՈՂ պ. պ. ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻՆ կիրակի, ամսիս 18-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին բարեհաճել առաջնորդարանը առաջին հերթական նիստին:

(կ.) տռ. 851. 2—2

769. 0—11

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. Գ. ԿԷՕՆՋԵԱՆ

Ընդունում է ատամի հիւանդներ, [illegible] ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։

Ընդունելութիւն 9—2-ը առաւ., 4—7-ը երեկ.

Անկիւն Աբաս-Աբադսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.

(ե.հ.կ.) տռ. 849. 100—1

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը։ / երեկ. ժ. 5—7-ը։)

Միխայլովսկի պր. 86, տէլէֆ. № 576.

(ե.հ.կ.) տռ. 179. 100—58

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչևսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից), վաղօրօք գրվելու պայմանով։

Ընդունելութիւն կանացի, ներքին և մանկական հիւանդութիւն ունեցող երթեւեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը։

Ընդունելութիւն պրոֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից՝ վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը։

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Ցարութիւնեան, Ն. Ն. Վեսելովզորով, Վ. Ա. Զակրժէվսկի, Ռ. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նօվիցկիյ, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Զ. Ումիկեան, Ա. Ռ. Փիշէր, Ս. Պ. Տահպարոնեանց։ Կոնսուլտանտ՝ պրոֆեսոր Մ. Ս. Սուբբոտին։

(հ.կ.) տռ. 797. 100—8

ԵԹԷ ՃԻՇԴ Է

Հեռագրական տեղեկութիւնները մեզ լուրեր են բերում, որ Կ. Պոլսում առաջադրութիւններ են արված օսմ. պետութեանը՝ միջոցներ ձեռք առնելու հայերի կեանքի ապահովութեան համար։

Օսմ. կառավարութիւնը հրահանգել է տեղական իշխանութիւններին ուշադիր լինել դէպի հայերը և պաշտպանել նրանց քիւրդերի և ուրիշ տարրերի յարձակումներից։

Եթէ այդ բոլորը ճշգութեամբ հասնի իր նպատակին և Թիւրքահայերը գերծ մնան աղէտաբեր պատահարներ[illegible] սին ամենից առաջ և ամենից շատ մտածում են հայերը թէ Թիւրքահայաստանում և թէ նրա սահմաններից դուրս։

Թիւրքահայերը առիթներ չեն տուել Թիւրքական վրէժխնդրութեան։ Նրանք զինակից են եղել Թիւրքական զօրքերին և Փոքր-Ասիայի բոլոր ծայրերում պահել են իրանց աւելի քան հանգիստ ու անդորր։

Բայց մահմեդական տարրերը յաճախ տրամադիր են լինում մի քրիստոնեայի վրէժը լուծել մի ուրիշից և իրանց մի պարտութեան համար քինախնդիր լինել մի ուրիշ յաղթութեան հրճուանքով։

Պէտք է գոհ լինել, որ օսմ. ներկայ կառավարութիւնը գգացել է նախորդների մոլար քաղաքականութիւնը և որոշել է պաշտպանել իր սեփական հպատակների կեանքը և գոյքը, մի բան, որ պէտք է հանապազ եղած լինէր նրա ամենաառաջին և սրբազան պարտականութիւնը։

Եւրոպական պետութիւնների առաջադրութիւնները պէտք է ոչ մի կասկած չը թողնեն օսմ. վարիչների ուղեղներում, որ Եւրոպան այլևս մտադիր չէ հաշտվել բարբարոսութեան և գազանութեան արհաւիրքների հետ և որ պէտք է վերջ դրվի օսմ. տարրի պատմութեան սևագոյն էջերի դժոխային սարսափներին։

Արձանագրելով հանգստացնող լուրերը, յոյս ունենանք, որ դժբաղդութիւն չենք ունենալու նախկին արհաւիրքների օրերը տեսնելու, արհաւիրքներ, որոնց ուրուականը կանգնած է եղել վերջին տասնեակ տարիներում Թիւրքահայի առաջ և հասցրել է նրան այն ամենաթշուառ վիճակին և ընկճված ու ճնշված տրամադրութեանը, որը դրել է Թիւրքահայերի բերանին մի նախադասութիւն՝ «միայն թէ չը լինի կոտորած»։

Դա յուսահատութեան և անօգնական զգացմունքի մատնված ժողովրդի հառաչանքն է։

Եթէ միայն վերջ լինի այդ հառաչանքին։

Ա. Ք.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԷՊՔԵՐ

Մասնաւոր հեռագիրները հաղորդում են, որ Թիւրքիայում սահմանադրութիւնը ջնջվել է։ Մինիստրների խորհուրդը Քեամիլ-փաշայի նախագահութեամբ որոշել է վերա[illegible] սահմանադրութիւնը և [illegible] է այդ որոշումը, որը [illegible] եւ սահմանադրական [illegible] տական երկիր չէ, այլ միապետական և միահեծան։

Թէեւ Թիւրքիայի սահմանադրութիւնը [illegible] թղթի վրա էր, [illegible] մէջ [illegible] հեծան [illegible] թղթի [illegible] վում է։

Միևնոյն ժամանակ [illegible] յարուցված երիտասարդ-թիւրքերի կամ իթթիհադական կուսակցութեան դէմ։ Այդ կուսակցութեան [illegible] ները [illegible] կովկասեան [illegible] բէկ [illegible] ժիմի ժամանակ [illegible] ղում Կ. Պոլսում, [illegible] նայիրով [illegible] նորէն, [illegible] լոր [illegible] ները, [illegible] կամ [illegible] էին։

Ցամենայն [illegible] թեան [illegible] բարհեան [illegible] մաթայ [illegible] բեփոխեն Թիւրքիայի վիճակը, նրա հետ և թիւրքահայ ժողովրդի վիճակը։ Պէտք է սպասել, որ շուտով անակընկալ դէպքեր տեղի կունենան Թիւրքիայում։

—

Մի այլ հեռագիր յայտնում է, որ ռուսաց կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի մտցնել Պետական Դումայի մէջ առաջարկ՝ վերաքննել Պոլօժէնիայի համար 1836 թ. սահմանված օրէնքը, այն մտքով, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գործունէութիւնը համաձայնեցվի պետական իշխանութեան պահանջներին։ Եւ որովհետև Պոլօժենիայի հետ կապված են Ռուսաստանի հայ ժողովրդի հոգևոր-մտաւոր-բարոյական կարիքներին բաւարարութիւն տուող շատ հաստատութիւններ, ինչպէս դպրոցը, ընտրական սիստեմը, ուստի պարզ է, որ Պօլօժենիայի վերաքննութեան հարցը մի առանձին կարևորութիւն է ստանում հայերի համար։ Բայց պատրաստ է Էջմիածինը պաշտպանելու իր հայեացքները կառավարութեան և օրէնսդրական մարմինների առաջ. ունի՞ նա պատրաստած ծրագիրներ, նիւթեր, հակաառաջարկներ։ Անհրաժեշտ է, որ այժմ իսկ Էջմիածինը հոգ տանէ մշակել մի նոր ծրագիր նոր պօլօժենիայի իր կողմից, որպէսզի կառավարութիւնը ի նկատի ունենայ և Էջմիածնի ծրագիրը՝ վերջնական ծրագիրը խմբագրելիս։

—

Պետական Դումայի նախագահի ընտրութիւնը ցոյց է տալիս, որ չորրորդ Դուման աւելի ձախակողմեան պէտք է լինի, քան աջակողմեան։ Հոկտեմբերեանները, որոնք բաւական ստուար թիւ են կազմում և որոնք կազմում են կենտրոն, լինելով աջակողմեանների և ձախակողմեանների մէջտեղում, պէտք է վճռական դեր խաղան, նայելով թէ ում կողմը կանցնեն՝ աջ թէ ձախ։ Նախագահի ընտրութեան ժամանակ ձախակողմեանները ձայն տուին հոկտեմբերեանների կանդիդատ Ռօձեանկօյին, որով նա ստացաւ 251 քուէ և երևաց, որ [illegible]ակողմեանները և նացիոնալիստներ[illegible] [illegible]ւնեն միասին 150 ձայն։ Ուրեմն, [illegible] հոկտեմբերեանները միանան ձա[illegible]կողմեանների հետ, աջակողմեանները և նացիոնալիստները միշտ պարտութիւն կը կրեն։ Սակայն դժուար է ասել, թէ հոկտեմբերեանները միշտ ձախակողմեանների կողմը կանցնեն։ Կարող է պատահել, որ որոշ հարցերում նրանք անցնեն աջակողմեանների և նացիոնալիստների կողմը, և այն ժամանակ պարտութիւն կը կրեն ձախակողմեանները։

Առ այժմ տպաւորութիւնն այն է, որ չորրորդ Պետական Դուման ձախացել է։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 նոյեմբերի

Բէլգրադ.— Հիւպատոս Պրօխասկին բոլորովին առողջ է և գտնվում է Ուսկիւբում. Աւստրո-ունգարական հիւպատոս Էդէլն արտաքին գործերի մինիստրի քարտուղար Բակիչի հետ մեկնեց Պրիզրէն՝ միջադէպը քննելու համար։

«Պրէս-Բիւրօն» հերքում է այն տեղեկութիւնները, թէ Թագաւորը յատուկ ունկնդրութեան է ընդունել ռուսաց դեսպան Հարտվիգին և թէ սերբերը բռնութիւններ են գործ դնում ալբանների վրա։

Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ սերբերը գրաւեցին Ցբրուն (?)։ Քաղաքի մահմեդական ազգաբնակութիւնը հպատակութիւն յայտնեց։ Թիւրքերը ջարդվելով Բիթօլիի մօտ՝ հանապազօր մեծ խմբերով անձնատուր են լինում սերբերին։

Չը նայած պատերազմական գործողութիւններին, սերբիական մենավաճառների եկամուտները տաս ամսվայ մէջ, համեմատած 1911 թ. հետ, պակասել է ընդամենը 809,774 ֆրանկով։

—

Սօֆիա. — Թիւրքական բէդիֆների երկու դիվիզիա, Էնվէր-փաշայի հրամանատարութեամբ, յամառ դիմադրութիւնից յետոյ անձնատուր եղաւ բօլգարներին Մեհումլի գիւղի մօտ Դէդէաղաջի և (?)-ի միջև։

—

Աթէնք.—Աթէնքի գործակալութիւնը հաղորդում է. «Պարիզեան «Թանի» հեռագիրը Սօֆիայից, թէ իբր համաձայն յոյն-բօլգարական պայմանագրի՝ Սալօնիկը մնալու է այն շրջանից դուրս, որ յոյս ունի ստանալ Յունաստանը, սխալ է։

Պատրիարքի մահվան պատճառով նշանակվեց ընդհանուր սուգ։ Սինօդը իր զբաղմունքներն ընդհատեց 8 օրով։

Յոյները գրաւեցին Քիօսում Սան-Մարկօ դիրքերը։ Թիւրքերը նահանջեցին դէպի արևելք՝ լեռները, գրաւելով Սան Մարկօ-Կօգադա գիծը։ Յոյները առաջ են շարժվում։

Գահաժառանգ արքայազնը վերադարձաւ Սալօնիկ։

Լրագիրները հաղորդում են, որ Սա- [illegible] պաշտօնեաները երդում տուին յունաց Թագաւորի անունով. Ծածանվում է յունական դրօշակ նահանգապետի պալատի վրա. Նահանգապետը տեղափոխվել է մասնաւոր բնակարան։

—

Կ. Պօլիս.—Պատրիարքի Թաղումը յետաձգվեց նոյեմբերի 18-ին։ Ժողովուրդը խռնվում է պատրիարքական եկեղեցու առաջ, ուր դրված է պատրիարքի մարմինը զգեստաւորված։ Անհամար մարդ մօտենում է ու համբուրում հանգուցեալի աջը։ Թիւրք զինուորները մեծ դժուարութեամբ են պահպանում կարգ ու կանոնը եկեղեցուց դուրս։

Բ. Դրան շրջաններում լաւատես տրամադրութեամբ հաւատացնում են, որ 2—3 օրում համաձայնութիւնը կը կայանայ։ Պետ. Հեռ. Գործ. Թղթակցի տեղեկութիւնների համաձայն, համաձայնութիւնը շատ դժուար է ու համարեա անհնարին Ադրիանուպօլսի հարցում։

«Ալեմդար» լրագիրը զինուորական աղբիւրներից հաղորդում է, որ այսօր լիազօրների խորհրդակցութեան մէջ ոչ մի հետևանք չէ ստացվել, լիազօրները խզել են խորհրդակցութիւնը 3 ժամով, որպէսզի չփվեն իրանց կառավարութիւնների հետ։ Համաձայն վերջին տեղեկութիւնների՝ զինադադարի բանակցութիւնները համարեա առաջ չեն գնում. սակայն վաղը կը շարունակվեն։

Անգլիական, աւստրիական, ֆրանսիական և ռուսական հիւպատոսները Ադրիանուպօլսից իրանց դեսպաններին նոյեմբերի 13-ին անթել հեռագրով ուղարկեցին միատեսակ բովանդակութեան տեղեկութիւններ. հաստատվում են զինուորական իշխանութիւնների այն տեղեկութիւնները, թէ բօլգարները յամառօրէն ռմբակոծում են քաղաքը. օտարազգիներից զոհեր չը կան։

«Մ. և Ա.» կօմիտէտի անդամ նախկին պատգամաւորները փորձեցին Ակրի (Պալեստին) իշխանութիւնների դէմ գրգռում առաջ բերել։ Զօրքերը վերահաստատեցին կարգ ու կանօնը։

Թիւրքիան գնում է Չիլիի դրէդնօուտը։

Գեքի 14 բօլգարներից արդէն երրորդը մեռնում է անյայտ պատճառից։ Ռուսաց հիւպատոսը տեղեկութիւններ չէ ստանում, թէև հիւպատոսարանը, որի հովանաւորութեան ներքոյ են գտնվում բօլգարհպատակները, պէտք է իրազեկ լինի անց ու դարձին։ Այդ պատճառով հիւպատոսարանը չէ կարող վկայել մահվան դէպքերի իսկական պատճառը, որ, լուրերի համաձայն, հետևանք են բանտի վատ սանիտարական դրութեան ու վատթար վերաբերմունքի։

—

Բալօննա.—Իսմայիլ-Քէմալի նախագահութեամբ կայացած ժողովում ալբան պատգամաւորները յայտարարեցին Ալբանիայի անկախութիւն։

—

(Լրագիրներից)

Ներկայումս պատերազմական պատրաստութիւններ են տեսնում Գերմանիան, Աւստրո-Ունգարիան և Ֆրան- [illegible]

—

Մի սենսացիօն լուր ստացվեց Կ. Պօլսից, թէ կառավարութիւնը կարգադրեց հացը պահել միայն զօրքի համար և չը վաճառել մասնաւոր մարդկանց։

—

Թիւրքական պարլամենտը և սենատը վերացվում են և փոխարինվում պետական խորհրդով՝ լայն ֆունկցիաներով։

—

Գերմանական օֆիցէրները մեծ թւով գործում են թիւրքական կռուող բանակում։

—

Թիւրքաց Կարմիր Մահիկում երևան հանվեցին խոշոր վատնումներ. նշանակված է խիստ քննութիւն։

—

Կ. Պօլսում յօգուտ Աբդիւլ-Համիդին ի գահ կոչելու ագիտացիան մեծ ծաւալով շարունակվում է։ Դաւադրութեան գլուխ, լուրերին նայած, կանգնած է շէյխ-իւլ-իսլամը։

—

Թիւրքաց մամուլի ասելով՝ երիտասարդ-թիւրքերը վատնել են մօտ 100 միլիօն ֆրանկ արքունի դրամներից։ Երիտասարդ-թիւրքերի ձերբակալութիւնները շարունակվում են։

—

Թիւրքիան յայտնեց (?) Աւստրիային և Գերմանիային, որ ինքը բարեկամ է Ռուսաստանին, հետևաբար նրանց խորհրդով չի ամրացնի իր կովկասեան սահմանները։

—

Թիւրքաց մեծ վէզիրը խնդրեց սուլթանին՝ սանձել քիւրդերին հայերի վրա բռնութիւններ գործ չը դնելու, որովհետև ամենափոքր բարդութիւնը կարող է առաջ բերել Ռուսաստանի միջամտութիւնը։

—

Բօլգարների թնդանօթների գնդակներից Ադրիանուպօլսի մի մասը հրդեհի մէջ է։

—

Սերբիան եւրոպական խաղաղութիւնը պահելու նպատակով հրաժարվեց Ալբանիային տիրելուց։

—

Գերմանական լրագիրները մի կասկածելի լուր են հաղորդում, թէ իբր Թիւրքիան առաջարկել է իրան ևս ընդունել բալկանեան պետութիւնների դաշնակցութեան մէջ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

15 նոյեմբերի

Բերլին.—Արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ հաստատում են, որ Անգլիան մեծ պետութիւնների կաբինէտներին առաջարկել է, որպէսզի արևելեան հարցի առանձին կէտերի վերաբերութեամբ դիպլօմատիական մտքերի փոխանակութիւնը, որ տեղի է ունենում այժմ կաբինէտից միւս կաբինէտը, կատարվի դեսպանների կօնֆերէնցիայի ձևով։ Դրանով Անգլիան յոյս ունի էապէս արագացնելու մտքերի փոխանակութիւնը։ Առաջարկված կօնֆերէնցիան չը պէտք է շփոթել եւրօպական կօնֆերէնցիայի հետ իսկական մտքով, որը եթէ տեղի էլ ունենայ Մերձաւոր Արևելքի գործերի առիթով, այդ կը լինի միմիայն բալկանեան դաշնակցութեան և Բ. Դրան միջև հաշտութիւն կնքվելուց յետոյ։

Բէլգրադ. Զինուորական մինիստրը, պատասխանելով հարցապնդմանը, ասաց, որ հոկտ. 1-ից կազմակերպված են 114 գնդակացիր վաշտեր. 1913 թ. նախահաշւով յատկացվել են գումարներ՝ այդ գործի զարգացումը շարունակելու։ Ձեռք են առնվում անհրաժեշտ միջոցներ պատերազմի առիթով։

—

Բուխարէստ.—Գէտցէնդօրֆը ընդունվեց Թագաւորից և հրաւիրվեց Բարձրագոյն Նախաճաշի։ Մինիստր-նախագահը ճաշ է տալիս ի պատիւ Գէրցէնդօրֆի։

—

Վիէննա.—Հարաւ-սլաւօնական ուսանողները ժողով կայացրին Բալկանում [illegible] և հարաւ-սլաւօնների վերաբերմունքի հարցի համար։ Ոստիկանութիւնը ժողովը փակեց։ Գերմանացիների մի խումբ շինութեան առաջ իրան սպառնական էր պահում ուսանողների վերաբերութեամբ. վերջինները շուտով ցրվեցին։

Լրագիրների մեծ մասը մեծ նշանակութիւն է տալիս զօրաժողովի օրինագծերին, նաև Գէտցէնդօրֆի Բուխարէստ գնալուն։ «Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէն» մատնանշում է, որ զօրաժողովային օրինագծերը գիտակցում են ամբողջ աշխարհի առաջ նշանակութիւնը այն քաղաքականութեան, որը ձգտելով պահել խաղաղութիւնը՝ միևնոյն ժամանակ զգուշութիւնից հաշւի է առնում պատերազմի հնարաւորութիւնը։

Բերխտօլդը ընդունեց եգիպտական պրինց Ահմէդ Ֆուադին։ «Ցէյտը» հաղորդում է, որ քաղաքական շրջաններում Ահմէդ-Ֆուադը համարվում է ալբանական գահի լուրջ թեկնածու։

«Կոր. Բիւրօյին» Սօֆիայից հաղորդում են, որ Թիւրքերը յանձնեցին պատասխան-առաջարկութիւն, որ պարունակում է զինադադարի պայմանները և հաշտութեան նախնական պայմանները։

«Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրէսսէի» երեկոյեան հրատարակութիւնը գտնում է, որ համաձայն հասարակական կարծիքի ստացած տպաւորութեան, զօրաժողովի օրէնքները, ինչպէս և Գէտցէնդօրֆի ուղևորութիւնը ունեն ցոյցի բնաւորութիւն։ Ընդհակառակն, «Ցէյտի» երեկոյեան յաւելուածը կարծում է, որ ընդհանուրի կարծիքով՝ ներկայ րօպէին պատերազմի համարեա ամեն տեսակ վտանգը չքացել է. Աւստրօ-Ունգարիայի զինուորական ձեռնարկութիւնները սոսկ լրացնում են պրօբէլները օրէնսդրութեան մէջ։ Գէտցէնդօրֆի այցը ոչինչ նորութիւն չէ ասում, որովհետև կէս տարի առաջ Բուխարեստ մեկնեց գեներալ Շէմուան։

Պատգամաւորների պալատ։ Ներքին գործերի մինիստր Հէյնօլդ, պատասխանելով Սպլէտի և Շիբէնիկի քաղաքային ինքնավարութիւնների կազմերը արձակելու մասին ուղղված հարցապնդմանը, ասաց, որ իշխանութիւններն անկարող էին սառնասիրտ դիտել, թէ ինչպէս ցոյցերը դուրս եկան ազգային զգացմունքների շրջանակներից և փոխվեցին սեփական հայրենիքի դէմ. յիշեալ քաղաքներում տեղի ունեցած ցոյցերը պահանջեցին արագ ու վճռական միջոցներ և բնաւ նպատակ չը կար ճնշել ազգային զգացմունքները։ Գերմանական ագրար Մայկանէրը դիմեց ֆինանսների մինիստրին [illegible] մինիստրը ներկայ րօպէին, որպէսզի Շկօտի գործարանները մասնակցէին Ռուսաստանի համար թնդանօթներ պատրաստելուն, և չէ՞ն արվում արդեօք մի ուրիշ մեծ պետութեան գաղտնի տեղեկութիւններ։

Նոյեմբ. 17-ին «Վինէր Ցայտունգը» կը հրատարակէ, որ ձիերի արտահանութիւնը արգելվում է։

—

Բուդապէշտ.—Եկան Զագրեբից սերբխօրվատական կօալիցիայի անդամները։ Զագրեբում ցոյց տեղի չունեցաւ Ցուվայի ձեռք առած միջոցների պատճառով։ Հռետօրները խստագոյն յարձակվեցին աւստրօ-ունգարական քաղաքականութեան վրա, մատնանշելով որ նա պաշտպանում է վայրենի, թիւրքերի հետ միասին քրիստոնեայ՝ սլաւօնական ազգաբնակութեանը ճնշող ալբանների աւտօնօմիան։

—

Լօնդօն.—Հրատարակվեց ընդարձակ թղթակցութիւն Գրէյի և հրէական կօմիտէտի միջև, որից երևում է, որ կօմիտէտը մի քանի անգամ դիմեց անգլիական կառավարութեանը, խնդրելով յարաբերութեան մէջ մտնել ռուսաց կառավարութեան հետ, որպէսզի լրացվի 1859 թւի առևտրի ու նաւագնացութեան ռուս-անգլիական պայմանագիրը կամ աւելի ընդարձակ գործադրութիւն տրվի առաջին 11 յօդուածներին։ Գրէյը պատասխանեց, որ հրաժարվում է նման առաջարկութիւն անել ռուսաց կառավարութեանը։

—

Հռոմ.—Ջիօլիտիի կարգադրութեամբ Վենետիկի քաղաքապետը պաշտօնից հեռացվեց աւստրիական հիւպատոսարանի առաջ ցոյց լինելու պատճառով։ Նշանակված է քննութիւն։ Ցայտնելով այդ մասին բոլոր քաղաքագլուխներին, կառավարութիւնը նախազգուշացնում է, որ ցոյցերը կրկնվելու դէպքում նա ձեռք կառնէ աւելի կտրուկ միջոցներ։

—

Պրագա.—Չեխիայում բացվեց ապաստարան չերնօգօրցիների որբերի համար։

—

Դիւսելդօրֆ.—Ոստիկանութիւնը Րէյնի նահանգի և Վեստֆալիայի սօցիալիստական բիւրօյում գրաւեց 20,000 հակամիլիտարիստական բրօշիւր, որոնց մի մասը արդէն ցրված էր։

—

Արդաբիլ.—Բոլոր շահսևան ցեղապետները փոխ-հիւպատոս Բէլեաևի, գեներալ Ֆիդարօվի և Սարդարբիլի նահանգապետի ներկայութեամբ երդում տուին հնազանդ ու հպատակ լինելու պարսից կառավարութեանը և անպայման վերջ դնելու աւազակութիւններին ու կողոպուտներին։

—

Բօմբէյ.—Հնդկաստանի անկախ իշխանները քննում են հանգանակութիւն սկսելու՝ երեք դրէդնօուտ ու առաջին կարգի 9 յածանաւ կառուցանելու համար, որ մտադրութիւն կայ ընծայել Անգլիային։ Այդ նաւերը լինելու են Կարմիր, Միջերկրական և Հնդկական ծովերում։

—

Խանկօու.—Հաստատվեց Մօնգօլիան փրկող ընկերութիւն, որ ռուս-մօնգօլական պայմանագրի գործադրութեան դէպքում բօյկօտի է ենթարկելու ռուսական ապրանքները և պահանջելու է դրամները ռուս-չինական բանկից։ Առևտրի պալատում ագիտացիա է մղվում այդ ուղղութեամբ. Իշխանութիւնները բոլորովին չեն միջամտում։

ՎՈՍՖՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

[illegible]

Կ. Պօլիս, 2 նոյեմբեր

Հակառակ պատերազմին և ճգնաժամային կացութեան, որուն մատնուած են Թիւրքերը, հին բիւզանդացւոց պէս դեռ դադրած չեն իրարու հետ պայքարելէ, իրարու դէմ յարձակելէ։ Պատերազմին սկիզբը թէ Իթթիհադ և թէ Իթիլաֆ յայտարարեցին, թէ պիտի դադրեցնեն պայքարը և պիտի գործակցին իրարու, հասարակաց հայրենիքին փրկութեան համար, սակայն երկուքն ալ չպահեցին իրենց խոստումը և յանձնառութիւնը, և հիմա, հայրենիքին ամենէն աւելի վտանգուած մէկ պահուն, տակաւին ամեն կարելի զէնք կը գործածեն։

Քեամիլ փաշայի դահլիճին պաշտօնի ձեռնարկած օրը իթթիհադական մամուլը բուռն կերպով յարձակեցաւ այս ծերունի պետական անձնաւորութեան վրայ, յայտարարե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

V*)

Բաբերդ եղած ժամանակ այցելեցի նոյնպէս շրջակայ մի քանի հայաշատ գիւղերը։ Խոշոր հայ հողատէրեր համարեա չը կան, բոլորն էլ մանր հողատէրեր են և կամ վարձկաններ (մարաբա)։ Գիւղացիների հազիւ մի 20 տոկոսը Թիւրք աղաներից կախում չունեն, միւսները բոլորն էլ 25—50 տոկոսով պարտք ունեն վերցրած նրանցից, կամ սերմնացանի, կամ հարսանիք անելու**) և կամ լծկան ունենալու համար։ Իրանց սեփական տնտեսութեամբ հազիւ թէ կարողանան ապրուստ բաւարարել. եթէ Ռուսաստանում աշխատող ձեռք ունեն (պանդուխտների թիւը խիստ շատ է. երկու տանը՝ մօտ մի մարդ է ընկնում), նրա վրա դնում են իրանց յոյսը, ապա թէ ոչ յանձնում են աղային իրանց հողը և ագարակում աշխատում կապալով։ Գիւղացիները իրանց վէճերը հարթելու համար կառավարութեան փոխարէն աղաներին են դիմում։ Աղաները շատ մեծ դիրք ունեն նաև կառավարական շրջաններում։

Պէտք է ասել, որ սահմանադրութիւնից յետոյ, երբ վերացաւ քրիստոնեաներից գանձվող զինուորական տուրքը, հայ գիւղացիները այլևս իրանց անհամեմատ լաւ են զգում. էլ ստիպված չեն հասարակ ոստիկաններից անգամ ծեծ ուտել կամ նրան կաշառել, [illegible] իրանց տնից կերակրել և որ գլխաւորն է՝ պարանով փող առնել և գոնէ հին տուրքերը (բախխա) տալ։ Արդէն հաշտվել են զինուոր տալու հետ. շատերն էլ Ռուսաստան են փախչում, որ իրանց զինուոր չը տանեն։

Մի մխիթարական երևոյթ ևս. գիւղերում, ինչպէս և քաղաքում, հայերը առաջվայ նման բոլորովին անզէն չեն. մեծամասնութիւնը բաւարար չափով աշխատել է ինքնապաշտպանվելու։ Այնպէս որ՝ երբ առաջիկայում Թիւրքերը կամենան նոր կոտորածներ սարքել (մի բան՝ որ շատ էլ սպասելի չէ), ուրիշ անդամների նման հայերին չը պիտի կարողանան ոչխարի նման մորթել։ Ժողովրդի ինքնապաշտպանութիւնը մասամբ էլ պէտք է խոստովանել, գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւնների կենդանի գործունէութեան արդիւնքն է։

VI

Օգոստոսի 18-ն էր, երբ ես Բաբերդից մեկնեցի Տրապիզոն։ Ճանապարհը շատ հետաքրքրական էր. գեղեցիկ տեսարաններ, անտառապատ լեռներ, համեղ ջրերով հովիտներ, կիսաւեր բերդեր և եկեղեցիներ, գիշերները [illegible] մաքուր էին։ Կառքի մէջ ինձանից զատ երկու հոգի ևս կային. մէկը մի ծեր հաբուսա Թիւրք էր, որ գնում էր Պօլիս ոչխար վաճառելու, իսկ միւսը նկարչութեամբ պարապող մի հայ երիտասարդ էր, որ ուզում էր Ռուսաստան անցնել։ Թիւրքը ճանապարհին շատ մտազբաղ էր երևում. մինչդեռ մենք հիացմունքով դիտում էինք մեզ վեհութիւն ներշնչող փարթամ բնութիւնը և նախանձով խօսում այդ բարձունքներում ապրող չարքաշ յոյների մասին, նա յաճախ ընդհատում էր մեզ և ասում. «Է՜հ, արդեօք ոչխարը այս լեռներից պիտի կարողանա՞յ անվնաս անցնել, արդեօք խոտից չի՞ նեղվելու և այլն»։ Ճանապարհին որքան որ Պօլսից հետիոտն հայրենիք գնացող խմբերի (սիլաջի) էինք պատահում, նա խնդրում էր կառքը կանգնեցնել և հարցնում էր նրանց, թէ Պօլսում մսի գինն ինչպէս է։ Նայած ստացած պատասխանին՝ ուրախանում էր կամ տխրում. յամենայն դէպս՝ չէր մոռանում միշտ դրանից յետոյ մի երկար աղօթք կրկնել։ Մի անգամ, երբ նա ճամբորդներից լսելով մսի սուղ ծախսվելը՝ կրկնեց-վերջացրեց իր աղօթքը, ընկերս դիմեց նրան այս խօսքերով. «Դէլլի էֆենդի (այսպէս էր նրա անունը), այս աշխարհի մի բանի վրա ես շատ եմ զարմանում. Պօլսում հազարաւոր չքաւորներ ու խեղճեր Աստուծուն աղօթում են, որ միսը էժանանայ, և իրանք էլ հնարաւորութիւն ունենան գնելու. իսկ դու աղօթում ես, որ միսը թանգանայ, և Պօլիս տանելիք ոչխարներդ սուղ ծախես։ Աստուած որին աւելի շուտ պիտի լսէ. քե՞զ, թէ հազարաւոր խեղճերի՞ն։ Կարելի է որ մէկին հարստացնելու համար հազար մարդու զրկէ»։

— Սուս,—գոչեց զայրացած ծերունին,—սուս, այդպիսի խօսքեր բերան առնելն անգամ մեղք է. Աստուած ամեն մարդու իր սրտի համաձայն է տալիս. նրանից եկածը բարի է...

Չորրորդ օրը հասանք Տրապիզոն։ Տրապիզոնը բաւականին տարբերվում է ներքին գաւառական քաղաքներից. ունի մի շարք գեղեցիկ շինութիւններ, փողոցները աւելի մաքուր են և լայն։ Կանայք էլ այնտեղ համեմատաբար ազատ են։ Երեք օր միայն մնացի այնտեղ։

Մի անգամ ես և նկարիչ ընկերս սրճարանում նստել, թէյ էինք խմում. ներս մտաւ ցնցոտիներ հագած մօտ 12 տարեկան մի գեղեցիկ Թիւրք աղջիկ և ձեռքը պարզած ողորմութիւն խնդրեց մեզանից։ Հարցրինք նրանից և իմացանք, որ հայր չունի, իսկ մայրն այդ քաղաքում չի գտնվելիս եղել։ Ընկերս ասաց նրան. «Աղջիկ, արի քեզ տանենք Ռուսաստան, ուսման տանք, մարդ դարձիր»։ Մեզանից քիչ հեռու նստել էր մի երիտասարդ Թիւրք զինուորական. նա ընդհատեց թերթ կարդալը և կոպիտ ձևով հարցրեց ընկերոջս.

— Պարոն, դու որտեղացի ես։

— Ձեր ինչ գործն է. անշուշտ մի տեղացի կը լինեմ։

— Այս կողմերիցն ես անշուշտ. միթէ Ռուսաստան քանի դեռ չես գնացել, մարդ չե՞ս։ Ինչ կայ ձեր սիրած Ռուսաստանում. պատուոյ զգացումից զատ ամեն ինչ. անբարոյականութեան իսկական տեղն է. գիշեր ցերեկ ուրիշ մի գործ չունեն նրանք։ Հինգ տարի եմ ապրել նրանց մէջ. գիտեմ, թէ ինչ պտուղ են։ Դու այստեղ այս մէկին ես միայն տեսնում, այնտեղի փողոցները ամբողջ պոռնիկներով են լցված։

— Այդ խօսքերը տգէտ մէկից որ լսէի,—ասաց ընկերս,—չէի զարմանայ. բայց ձեզանից ուղղակի չէի սպասում։ Այդ ինչե՞ր էք ասում. անբարոյականութեան մասին որ խօսենք, ձեր հարեմների չորս պատերի մէջ շատ աւելի վատ գործեր են կատարվում։ Արդէն այս երկրի մի մեծ դժբաղդութիւնն էլ այն է, որ ձեզ նման մտածողներ ունի։

— Այդպիսի դատարկ խօսքեր մենք շատ ենք լսել։

Ես յարմար համարեցի ոտքի կանգնել, վերցնել ընկերոջս և դուրս գալ սրճարանից։ Անցագիրս արդէն նորոգել էի. օգոստ. 25-ին ռուսական ընկերութեան մի նաւով մեկնեցի Բաթում։ Հետևեալ երեկոյեան Բաթումի քաղաքային պարտէզում զբօսնելիս երբ տեսնում էի երկսեռ բազմութիւնն ուրախ-ուրախ խօսելիս, խնդալիս, յիշում էի Թիւրք «ինտելիգենտ» օֆիցէրի խօսքերը և զգում, որ Թիւրքական մթնոլորտում մեծացած մարդը այս տեսարանի մէջ «անբարոյականութիւնից» զատ ուրիշ մի բան հազիւ թէ նշմարէ։

Ս. Ոսկերչեան

*) Տես «Մշակ» № № 255, 256 և 257.

**) Աղջկայ տիրոջ գլխանոց վճարելու սովորութիւնը անխախտ պահվում է. շատ յաճախ, եթէ ամուսնանալ ցանկացողը հնարաւորութիւն չունի մէկէն եղած ծախսերը՝ գլխանոց, հրամանագրի փող, պսակադրամ և այլն հոգալ, փաղօրօք առնում է իր սիրած աղջկայ համաձայնութիւնը և յետոյ փախցնում, բերում է իրանց տունը։ [illegible] կատարում են պսակը։

լով թէ անոր վարչապետութեան կոչուելուն ուրիշ օգուտ չպիտի ունենար, եթէ ոչ սրել ու արծարծել կիրքերն ու ատելութիւնները։ Այն ատեն «Թանին» պախարակեց երկրին մատնուած այս ծանր տագնապի մէջ՝ առիթէն օգտուելով իրենց կուսակցական հակառակութիւնը յառաջ վարողները։

Հիմա սակայն կը տեսնուի, թէ իթթիհատականներ ոչ նուազ կը շահագործեն կացութիւնը ի վնաս երկրին ու ի նպաստ իրենց անձնական քաղկին։

Թիւրք ժողովուրդին մէջ տարածուած գրոյցի մը համաձայն,—որ մեզի անհաւատալի կը թուի,—կըսուի, թէ իթթիհատականները բանակին մէջ շատ յոռի դեր մը կատարած են և զինուորներու կարգապահութիւնը խանգարած են, շարունակական պարտութիւններու հետևանքով տագնապ մը առաջ բերելու և արդի դահլիճը տապալելու համար։

Ասիկա որքան ճիշդ ըլլալը երաշխաւորել կարելի չէ, սակայն կացութեան այս կնճռոտութենէն օգտուելով վերստին իշխանութեան անցնելու ջանքը շատ աներև կերպով կերևայ իթթիհատականներու մէջ։

Տակաւին երկու օր առաջ, երկու էքս-մինիստրներ, Թալէաթ և Հաջի Ադիլ բէյերը, Քեամիլ փաշայի ներկայանալով կացութիւնը արհաւրալից պատկերացնելէ յետոյ՝ կառավարութեան խառն տարրերէ կազմուելուն անհրաժեշտ դատեցին և առաջարկեցին, որ դահլիճին մէջ առնուին նաև քանի մը իթթիհատականներ։

Քեամիլ փաշա, հրէածին խորագէտ ծերունին, լռութեամբ կունկնդրէ Իթթիհատի երբեմնի պերճախօս լիդըրները, առանց մէկ բառ ըսելու։ Երբ անոնք իրենց խօսքը կաւարտեն, պաղարիւնմբ կը հարցնէ անոնց անունը և բնակավայրը և թուղթի մը վրայ կը նշանակէ, յետոյ դառնալով անոնց կըսէ. «Եթէ մինիստրական դատարկ աթոռ մնայ, ես ձեզի լուր կը ղրկեմ»։

Ասիկա պաշտօն մուրալու համար ներկայացողի մը արժանի պատասխան մըն էր, որ Քեամիլ փաշա, անսպասելի ոխակալութեամբ մը և սակայն նոյնքան անսպասելի կորովով և կամքով մը, իր երբեմնի հակառակորդներուն երեսին կը նետէր։

Դարձեալ կը տեսնուի, որ Բ. Դրան շատ մը գաղտնիքները, հակառակ պաշտօնեաներու վրայ եղած խիստ հսկողութեան, կը հրապարակուին, և առով երկիրը կը վնասուի։ Այս դաւաճանական արարքները բնական է թէ ուղղակի ուրիշ նպատակ չունին, եթէ ոչ տապալել այս կառավարութիւնը և իշխանութեան անցնիլ վերստին։

Այս կարգի ձեռնարկ մըն ալ պատահեցաւ ասկէ մէկ քանի օր առաջ։

Իթթիհատականները իրենց հաւատարիմ մնացած կայսերական պալատի Բ. սենեկապետ Թէվֆիկ բէյի միջոցաւ կը յաջողին համոզել կայսրը, որ իր ուխտադաւոր թիկնապահ և երբեմն Իթթիհատին նեցուկ ու պաշտպան՝ պատերազմական էքս-մինիստր Մահմուդ Շէվքէթ փաշան իր կողմէն ընդհանուր բանակատեղի խրկէ քննիչի հանգամանքով։

Կայսերական այս իրադէն երբ Բ. Դուռ կը հաղորդուի, Քեամիլ փաշա, հասկնալով հետապնդուած գաղտնի նպատակը, անմիջապէս կը փութայ կայսերական պալատ և կը հաղորդէ կայսեր, թէ ինքը կը հրաժարի, եթէ կայսրը կը պնդէ իր որոշման վրայ, և կուզէ հասկնալ, թէ ով թելադրած է զինքն այս անուանումը ընելու համար։

Քեամիլ փաշայի բացած քննութեան հետևանօք կը հաստատուի, թէ այս խաղը կատարողն եղած է Բ. սենեկապետը, որ անմիջապէս պաշտօնանկ կըլլայ։

Կը հասկցուի, թէ Իթթիհատը կուզէր Մահմուդ Շէվքէթ փաշային դիրք մը շինել և ապա զայն դիկտատոր դարձնել, Քեամիլ փաշան տապալելով։ Այս բանը զգալով Քեամիլ փաշա սուլթանի զգացուցած է, թէ զինքը տապալելու փորձը պիտի նպաստէ Թիւրքիոյ կքանման։ Քեամիլ փաշա հասկցուցած է, թէ ինքը յօժարութեամբ չէ, որ ստանձնած է այդ պաշտօնը, այլ հայրենիքին ծառայութիւն մը մատուցանելու փափաքով։

Սուլթանը հաւաստած է, թէ զինքը երբեք պաշտօնանկ ընելու մտադրութիւն չունի։

Ասիկա քրիստոնէից համար ապահովութիւն մըն է և երաշխիք մը՝ ջարդ չըլլալու մասին։

Շաւալ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ

Հաջընի կեանքէն

Հաջըն, 24 հոկտ.

Հաջընի երևելի և ազդեցիկ հարուստներէն Բէճէպեան Համբարձում աղայի՝ Խասատախանէ գիւղի իր ագարակէն առևանգուիլը գրած էի նախորդ թղթակցութեամբս։

Համբարձում աղա, ազնիւ նկարագրի տէր, Հաջընի ընդհանուր ժողովուրդէն սիրուած էր միշտ՝ իբր հայր և իբր ազգասէր պետ բողոքական հասարակութեան։

Առևանգման լուրը հազիւ հասած՝ քաղաքը ընդհանուր խուճապի մատնուեցաւ։ Նախկին աւազակներ և զինուորական փախստականներ իրենց թաքստոցներէն խուժեցան զինեալ ի Հաջըն։ Վրէժխնդրութիւն կը պահանջէին կառավարութենէն, առուգած ըլլալով կաղըն և ոստիկան զինուորաց հարիւրապետին, ի հեճուկս հայ տեղակալին, գիւղացի խոլամները թալանի և կոտորածի թելադրած ըլլալը։ Քաղաքը ընդհանուր անիշխանութեան մատնուած է. ոչ զինուոր կայ, ոչ ոստիկան. քաղաքին բացարձակ տէրերը աւազակներն են, ինչպէս տխրահռչակ ապստամբներ ժամանակ մը Ուսկիւբի և շրջականերուն։

Ժողովուրդը յուսահատական և ճգնաժամային վայրկեաններ կանցնէ. շրջակայ Բումլու, Շար-դէրէ հայ գիւղերուն կոտորածի տարաձայնութիւնը երիտասարդաց գերագրգռութիւնը կրկնապատկեց. աւազակները կատղած ժամէ ժամ վրէժխնդրութիւն կը պահանջեն, կիներ ու տղայք իրենց պանդուխտ ծնողքներն ու ազգականները կուլան։

Առաջնորդը՝ Պետրոս վ. Սարաճեան ի գին խաղաղութեան և հանդարտութեան կը հրաւիրէր, յուսադրելով միշտ թէ գիտէ ինք օրինաւորութեան սահմանին մէջ վրէժխնդիր ըլլալ առևանգողներուն մասին։ Հայ-կաթոլիկ հայրեր, Սարաճեան վ.-ի ճշմարիտ օժանդակներ, մոլեգնած խուժանին խաղաղութիւն կը քարոզեն։ Բարեբաղդաբար Սսի կառավարիչը երկու օրէ ի վեր տեղս կը գտնուի։ Իր գնահատելի շրջահայեցութիւնն ու խաղաղասէր ընթացքը գովելի է։ Իր պաշարինութիւնն և ժողովուրդը սիրաշահելու մասին ըրած ջանքերը մեծապէս գնահատելի են։ Առանց անունի և քնոյ, տեւական յարաբերութեան մէջ էր յիշեալը մինչև մասամբ խաղաղիլը քաղաքին։

Տեղացի երևելիները, առաջնորդներ և միւթէսարրըֆներ վայրկեան առ վայրկեան սպասուող ընդհանուր արիւնհեղութեան առաջքը առնելու համար ջանք ու միջոցներ չէին խնայեր ընծայել, թէև միշտ անյաջողութեան կը մատնուէին այդ ջանքերը։

Աւազակները՝ «կամ Բէճէպեանի ողջ վերադարձը և կամ մահ» կաղաղակէին այդ դէպքին միջաւկից պաշտօնէից հասցէին։

Աղաչանքի, պաղատանքի դէմ անդրդուելի սպառնալիքներ կուղղէին միւթէսարրըֆին և առաջնորդին, որոնք որքան ալ յուսահատ՝ չէին դլանար իրենց յորդորներն ու խրատները, որոնց շնորհիւ՝ աւազակները գրեթէ մասամբ մեղմացած են, երկու օրէ ի վեր, երբ լսեցին մանաւանդ խնդրոյ առարկայ պաշտօնէից խայտառակաբար նեղութիւն խնդրելը։

Մենք որչափ որ կը ցաւինք Համբարձում աղայի կորստեան, միշտ պախարակելի և մեղադրելի կը գտնենք քաղաքի մը մէջ այդպիսի զինեալ վրէժխնդրութեան ցոյցեր, թէև չենք կրնար մեր ցաւը չյայտնել մեղապարտ պաշտօնէից, որոնք խուժանին կոյր մոլեռանդութիւնն իրենց անձնական կիրքերուն խաղալիք կընեն, անարդարութեամբ այս կամ այն կը դատապարտեն, մինչև իսկ ապստամբութեան մղելով անմեղներ։ Իսկ ոստիկան զինուորաց հարիւրապետին գազանաբար վարմունքը ժողովուրդին հետ՝ աննկարագրելի է։ Ահա այս վիճակն էր պատճառ, որ, համաձայն տեղական բնակչութեան, համամտութեան բերաւ աւազակներուն։

Ուրախալի է, որ կը հաւաստուի, թէ միւթէսարրըֆ-բէյը յիշեալ պաշտօնէից պաշտօնանկութեան հրամանը և հայ աւազակաց ներումը ձեռք բերած է։

Լ—Ժ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՍՕՐՎԱՅ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Այսօր Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական ընտրութեան թեմական պատգամաւորների ժողովը բացվում է առաջնորդարանում։ Երկու տարի առաջ ընտրված պատգամաւորները այսօր կոչված են ընտրելու հոգաբարձութեան կազմի կէսը, քննելու հաշիւները և հաստատելու նախահաշիւ։

Թէև Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը այդ առիթով հրատարակել է 1910/11 ուսումնական տարվայ տեղեկագիրը, սակայն, դժբաղդաբար, այդ տեղեկագիրն այնպէս է կազմված, որ ոչ մասնագէտ-հաշուապահ անձինք, ուրեմն և հասարակութիւնը անկարող կը լինեն միանգամայն որևէ ամփոփ գաղափար կազմել դպրոցի տնտեսական ճիւղի մասին, այսինքն այն ճիւղի մասին, որ վերջերս գրաւեց հայ հասարակութեան ուշադրութիւնը դպրոցում երևան եկած զեղծումների պատճառով, մանաւանդ որ տեղեկագրի մէջ տված չէ ամենակարևորը, այն է՝ վերստուգիչ մասնաժողովի զեկուցումը և հոգաբարձութեան բացատրութիւնը։ Թէ ով է մեղաւոր այդ զանցառութեան մէջ, յայտնի չէ. տեղեկագրին կցված մի փոքր յայտարարութիւնից պէտք է գատել, որ մեղաւոր է վերստուգիչ մասնաժողովը, որ դեռ չէ ներկայացրել իր զեկուցումը, որպէսզի հոգաբարձութիւնն էլ ժամանակ ունենար տպագրել։

Հաշուից երևում է, որ 1910/11 ուսումնական տարվայ ընթացքում դպրոցն ունեցել է 78,958 ր. 63 կ. եկամուտ, որից անշարժ կալուածների վարձագին—63,827 ր. 24 կ., մոմավաճառութիւնից—10,156 րուբ. 40 կ., անակնկալ մուտքեր—3894 ր. 39 կ. և նուէրներ—1080 րուբլի, իսկ ծախք ունեցել է 72,095 ր. 61 կ., որով մուտքի յաւելումն է ունեցել 5682 ր. 62 կ.։ Ծախքերի մէջ աչքի են ընկնում 1) ուսումնարանական ծախքերը—38,855 ր., 2) դիւանական ծախքեր— 5,597 ր., 3) անշարժ կալուածքների վրա ծախքեր—12,778 ր. և 4) տոկոսներ—5670 ր.։ Դրանից երևում է, որ Ներսիսեան դպրոցը իր բոլոր անշարժ կալուածներից ստանում է զուտ արդիւնք միայն 51,049 ր. և բացի դրանից վճարում է տոկոսիք նաև 5,670 ր. ուրեմն իսկապէս անշարժ կալուածքները բերում են զուտ արդիւնք 45,379 րուբլի և ոչ աւելի։ Սա շատ քիչ է, համեմատելով նախորդ տարիների և այժմեան վարձագների չափը։ Եւ սա որոշ չափով ցոյց է տալիս, թէ, արդարև, Ներսիսեան դպրոցի տնտեսական մասի կառավարութիւնը դրված չէ ռացիօնալ հողի վրա. սա ցոյց է տալիս, թէ այն մեղադրանքները և կասկածները, որոնք երևացին մամուլի մէջ կալուածների կառավարութեան գործում կատարված զեղծումների մասին, զուրկ չեն հիմքից։

Եթէ վերստուգիչ յանձնաժողովը լուսաբանած չը լինի զեղծումների խնդիրը, ինչպէս որ հասարակական կարծիքը որոշ եզրակացութեան յանգէ, թէ, արդարև, կատարված են զեղծումներ կամ ոչ, կամ ինչ չափով, ով է մեղաւորը, ինչ չափով յանցաւորութեան պատասխանատւութիւնը ծանրանում է հոգաբարձական կազմի վրա, այդ դէպքում պատգամաւորական ժողովն ինքը պարտական է կազմել մի առանձին մասնաժողով և քննել խնդիրը իր ամբողջ մանրամասնութեամբ։ Դեռ մինչև այսօր չը պարզված է միում այն հանգամանքը, թէ ճիշդ է, որ հոգաբարձութիւնը (նախորդ կամ այս կազմը) անձեռնմխելի գումարները ձեռնմխելի է դարձրել, ում թոյլտուութեամբ և ո՞ր իրաւունքով վարվել է այդպէս, որպիսի պատասխանատւութեան պէտք է ենթարկվի նա, քրէական թէ բարոյական։ Նախորդ պատգամաւորական ժողովը, բաղկացած լինելով ըստ մեծի մասին նեղ կուսակցական անձերից, չը կանգնեց իր կոչման բարձրութեան վրա։ Այսպէս, օրինակ, ապացուցված է, որ անձեռնմխելի դրամագլխի մի մասը ծախսված է ոչ թէ անշարժ կալուածքների վրա, այլ շարժական ծախսերի վրա, որոնք ստեղծվել էին հոգաբարձութեան կողմից յատկապէս իւրայիններին նորանոր ռոճիկներ տալու և շահեցնելու նպատակով։ Եւ սակայն երկու տարի առաջ գումարված պատգամաւորական ժողովը ոչ մի միջոց ձեռք չառաւ օրինական պատասխանատւութեան ենթարկելու այդպէս վարմունք ունեցող հոգաբարձուներին և իր սանկցիան տուեց կատարված այդ ապօրէն ծախքերին։ Էջմիածնի սինօդն էր, որ վերին հսկողութեան պարտականութիւն ունի, մատների արանքով նայեց այդ զեղծումների վրա և նոյնպէս իր լռութեամբ վաւերացրեց։

Այժմ պատգամաւորական նոյն կազմն է կոչված, հետևաբար տեղիք չը կայ օպտիմիստ լինելու և կարծելու, թէ այսօրվայ թեմական ժողովը կը կանգնի իր կոչման բարձրութեան վրա և խիստ արդարադատ ու անաչառ դատաւոր կը հանդիսանայ կալուածների կառավարութեան գործի մէջ եղած զեղծումների մասին և արմատական միջոցներ ձեռք կառնէ նրանց դէմ, քրէական պատասխանատւութեան ենթարկելով յանցաւորներին։

Շ.

ՅՕԳՈՒՏ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՕՆԴԻ

Ստացանք մի ոմնից (տես նամակ խմբ.) 1 րուբլի։ Ընդամենը ստացած ունենք (տես «Մշակ» № 235)—112 րուբլի։

ՅՕԳՈՒՏ ՍԱՅԱԹ-ՆՕՎԱՅԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՔԱՐԻ

Ստացանք մի ոմնից (տես նամակ խմբ.) 50 կոպ.։ Ընդամենը ստացած ունենք 1 ր. 60 կոպէկ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Այսօր Թիֆլիսի հայոց առաջնորդարանում կը սկսվեն Թիֆլիսի թեմական պատգամաւորական ժողովի նիստերը առ. ժամը 11-ից։

✦ Հակաժանտախտային կայարանի կառավարիչ Զուևկովսկին նշանակվեց Գանձակի պետական գոյքերի կառավարիչ։

✦ Թիֆլիսի քաղաքագլուխը այս օրերս գումարելու է առանձին խորհրդակցութիւն մշակելու Ռոմանովների Տան Թագաւորութեան 300-ամեայ տօնման ծրագիրը ու ձևը։

✦ Թիֆլիսին նս սպառնում է նաւթի սոսկալի թանգութիւն։ Ներկայումս Բագւում նաւթի գինը կրկնապատկվել է շնորհիւ Նօբէլի սինդիկատի։ Թիֆլիսի նաւթավաճառ տէրերը նմանապէս՝ համապատասխան իրանց ձեռք բերած գների՝ նաւթի գինը շատ բարձրացրել են։ Սակայն խնդիրն այն է, որ հեռագրով յայտնում են Բագուից, թէ դեռ նաւթը էլի թանգանալու են։ Վա՛յ խեղճ ժողովրդին։

✦ Թիֆլիսի քաղ. բժշկա-սանիտարական մարմինը այժմեանից կարևոր կարգադրութիւններ է անում խոլերայի մուտքը Կ. Պոլսից Բաթումի վրայով Թիֆլիս խափանելու համար։

✦ Քաղաքային վարչութեան կողմից հաստատված է գործադիր մասնաժողով Զուբալովների հաշւով կառուցանվող երեխաների հիւանդանոցի համար։ Կառուցման աշխատանքների վրա հսկում է ճարտարապետ Զուրաբեանը։

✦ Թիֆլիսում վերջերս սաստիկ տարածված է քութէշ հիւանդութիւնը երեխաների մէջ։

✦ Վրաց բանաստեղծ Ի. Ճավճավաձէի մահարձանի համար Քութայիսից ուղարկել են հանգանակված 183 ր.։

✦ Բարձրագոյն հրամանով պետական դիւանատան աւագ գործավար ստ.-սովետնիկ Եւանգուլեանը նշանակվում է Պետական Խորհրդի ստատս-սեկրետարի օգնական։

✦ Այսօր Զուբալովեան ժողովրդական Տանը նշանակված է ցերեկվայ ժամը 12-ին ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողով։

✦ Այսօր ցերեկով ժողովրդական Տանը Գալմօվը դասախօսութիւն կը կարդայ Դոբրոլիւբովի մասին։ Վերջում կը լինի համերգային բաժին։

✦ Այսօր կովկասեան բժշկական ընկերութեան շինութեան մէջ տ. Ձ. Վարդանեան հայերէն ժամը 10—11 կը դասախօսէ երեխաների համար՝ թռչունների աշնանային տեղափոխութեան մասին։ Տ. Նաւիձէն վրացերէն ժամը 11—12 կը դասախօսէ «Կոստիկը և խաղալիքը» խորագրով։ Մուտքը ձրի է։

✦ Վաղը Թիֆլիսի հայ բեմի վրա Արտիստական թատրոնում կը խաղացվեն երկու նոր հայ պիէսներ՝ մէկը Վալադեանի «Ժառանգութիւնը», միւսը Ցակոբեանի «Սիրոյ զարուն», ուրաքանչիւրը 3 գործողութեամբ։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետի թոյլտւութեամբ դեկտ. 23-ին Թիֆլիսում կը գումարվի Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան արտակարգ ժողով ազնուականութեան պարագլխի պաշտօնի համար ընտրութիւն կայացնելու համար։

✦ Կովկասեան մահմեդական բարեգործական ընկերութեանը թոյլատրված է նոյեմբերի 22-ին ներկայացում կազմակերպել Արտիստական թատրոնում յօգուտ ընկերութեան։

✦ Վաղը Վրաց Ազնուականութեան թատրոնում նշանակված է Բ. Այվազեանի «Սամսոնը այրվում է» պիէսի ներկայացումը։

✦ Թիֆլիս է ճանապարհվել Կիէվից «Կամորրա» կոմ. օպերայի հեղինակ Իտալացի Էսպոզիտօ, որ այստեղ անձամբ ղեկավարելու է իր նոր օպերան։

✦ Պետր Մեծի անուան փողոցում № 16 տանը Մ. Քանանեանը և Ն. Գաֆեանը բացել են իրանց լուսանկարչական աշխատանքների մեծ ցուցահանդէս։

✦ Կոթի գիւղից մեզ գրում են. «Մօտ օրերս վախճանվեց մեր համագիւղացի Աբրահամ Հախվերդեանի մայրը Թիֆլիսում, որի դիակը տեղափոխեցին Կոթի գիւղ, հողին յանձնելու։ Հախվերդեանը ի յիշատակ իր մօր վճարում է 250 ր. Կոթի գիւղում աղբիւր շինելու համար և պատրաստի քար 160 ր. արժողութեամբ, 100 ր. նորակառոյց եկեղեցու տանիքը շինելու համար և 100 ր. էլ նոյն եկեղեցու զանգակների համար։ Շնորհակալութիւն Աբրահամ Հախվերդեանին հասարակութեան կողմից»։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆՈՒՄ

Հայ այբուբենի բարենորոգումը

Կենդանի և մտաղբաղ անցաւ Գրակ.-Գեղագիտական Սալօնի վերջին երեկոյթը, որը նուիրված էր հայ այբուբենի վերանորոգութեան խնդրի քննութեան։

Կար և երաժշտական բաժին։

Տ. Նազարեան, բանալով ժողովը, առաջարկեց ընտրել նախագահ՝ զրոյցները ղեկավարելու համար։

Նախագահ ընտրվեց Ա. Քալանթար։

Զեկուցանող Ա. Նազարէթեան համարում է ժամանակակից անհրաժեշտութիւններից մէկը՝ բարենորոգել հայկական այբուբենը, դարձնելով նրան աւելի պարզ, մատչելի և դիւրըմբռնելի, որպէսզի նա աւելի հեշտ և արագ տարածվի ժողովրդական խաւերում։ Ներկայումս որքան ձեռնարկ կայ, որքան լրագիր կայ, այնքան էլ ուղղութիւն կայ։ Միւս կողմից՝ տեսէք որքան նոյնանհնչիւն տառեր կան, որոնցից մէկն ու մէկը կարող էր աչվել, վերացվել, օրինակ՝ հ և յ, ե և է, ո և օ։ Հայ ձեռագիր տառերը չափազանց տարբեր ձևեր ունեն, և եթէ ժողովենք հայկական գրութիւններ, կը տեսնենք մեծ բազմազանութիւն նրանց մէջ։ Տպագրական տառերը նոյնպէս պահանջ են ըզգում բարւոքման։ Նրանք ներկայ իրանց մազագծերով մեծ դժուարութիւններ են առաջացնում ընթերցանութեան համար։ Ռուսական ակադեմիան յաճախ զբաղվել է ռուս այբուբենի խնդիրներով և ներկայումս էլ մի յատուկ յանձնաժողով Ֆորտունատովի նախագահութեամբ գործում է այդ ուղղութեամբ։ Մի ժամանակ, երբ ուղղագրութեան վէճերը շատ սուր կերպարանք էին ստացել, ակադեմիան առաջարկեց իր անդամ Գրոտին զբաղվել ուղղագրութեան մշակութեամբ և ընդունեց նրա մշակածը ի գործադրութիւն։ Կայ և մի խոշոր հարց. դա հայ տառերի վերացման և լատինականով փոխարինման հարցն է, բայց դա առայժմ դժուար իրագործելի է։ Եապոնիան, որ համարձակ ծրագիրներ իրագործող երկիր է, զբաղվեց զոյնանման խնդրով և եկաւ այն եզրակացութեան, որ դժուար է այդպիսի մի ռեֆորմ մտցնել։ Մերժելով և հայերիս համար այդ նորմուծումը, բոլորովին հասունացած է միւս կարիքների քննութեան խնդիրը և նպատակայարմար է տառերի գիւտի 1500-ամեայ յոբելեանի առիթով հրաւիրել Էջմիածնում մի համագումար խորհրդակցութիւն՝ քննելու հայ այբուբենի բարենորոգման և բարեփոխման խնդիրները։

Յովհաննիսեան յայտնում է, որ նա ունի յատուկ մի գրուածք նոյն խնդրին վերաբերեալ և մտադիր է հրատարակել մի ուրոյն ուղղութեան գիրք։

Ց. Սօլօվեան առաջարկում է կանգ չառնել կէս ճանապարհի վրա և արմատական բարեփոխութիւններ մտցնել, օրինակ, գործածել լատինական տառերը, իսկ եթէ պէտք է շարունակվի ներկայի գործածելութիւնը, բարեփոխենք տառերը համարձակ կերպով և միջոցներ ձեռք առնենք, որ օրինակ ա, ս, ո և ուրիշ տառերը շփոթութիւններ առաջ չը բերեն։

Ս. Մալխասեան համակրութեամբ է վերաբերվում յարուցված խնդրին, հաւատարիմ այն սկզբունքին, որ «շաբաթն է մարդու համար»։ Բարեփոխութիւններ պէտք է անվեն. և եթէ նա դէմ է լատինական տառեր մտցնելուն, դա բարենորոգումներին դէմ լինելուց չէ, այլ որովհետև հայերէն այբուբենը աւելի կատարեալ կերպով է ծառայում իր նպատակին, քան այդ կարող էր անել լատինականը հայ լեզուի համար։ Եթէ մազագծերը հայերէնում յարուցել են դըժուարութիւններ, նոյնը կայ և լատինականում։ Տառերի բարեգեղութեան համար շատ բան կարելի է անել և պէտք է անել. բայց աւելի կարևորը ուղղագրական հարցերն են, որոնց համար կարևոր է համագումար խորհրդակցութիւն, որովհետև այդ հարցերը բարդ են և մանրամասն քննութեան կարօտ, կապված հնչելու պահանջների և ուրիշ պայմանների հետ։

Մ. Ջմշկեան գրուատելով հայ տառերը ասում է, որ քանի կայ հայութիւն, կը մնայ և նրա այբուբենը։

Ատրպետ.—Իմ ունեցած փորձերից միշտ նկատել եմ, որ հայը աւելի է հեշտութեամբ սովորում գրագիտութիւն, քան թիւրքը, և հայկական այբուբենը արգելք չէ գրագիտութեան տարածմանը։ Տասնհինգ դարեր դիմացած աչող գիրը անկարելի է փոխել լատինականի։ Բուլղարիայում փորձեցին լատինատառ հայերէն օրագիր հրատարակել բոլորովին անաջող։ Եղան փորձեր հայ տառերի ձևափոխութեան, օրինակ՝ Ճանիկ Արամեանի, Վիէննացիների, բայց դեռ շատ բան չէ արված այդ ասպարէզում։

Ս. Թառայեան.—Նախ պէտք է վճռենք մեզ համար բարեփոխութեան անհրաժեշտութիւնը։ Այնուհետև պատահականից անցնենք աւելի հիմնականին և հարթենք ճանապարհ հաստատունի ու հանրայինի համար։ Հայերէն այբուբենի հետ զուգընթաց թող գործածութեան մէջ մտնի և լատինատառը, ընտելացնելով մարդկանց այդ ձևին։ Ուղղագրութեան մէջ պէտք է հը քաշվել բարեփոխութիւններից։ Վերջին 20 տարվայ ընթացքում ես նկատել եմ այնքան բարեփոխութիւններ գերմանական ուղղագրութեան մէջ։ Համագումարը լաւ բան է, բայց մասնաւոր նախաձեռնութիւնն էլ պէտք է կատարի իր դերը. նա շատ բան կարող է անել։ Մեր լեզւում կան աւելորդ տառեր, և ես կարող էի մանրամասնօրէն ապացուցել իմ ասածները, համոզելով որ լատինական 32 տառի վրա, մենք հայերս ունենք աւելացնելու միայն երեք տառ։

Ց. Սօլօվեանը.—Բացատրում է, որ սխալ կը լինի բուն ժողովրդական հնչիւնների վրա փոխել այբուբենը, որովհետև բարբառները շատ են և արտաբերութիւնները միմեանց հակառակ և բացասող։

Ի. Յարութիւնեան.—Բոլորովին ընդունելի են ուղղագրութեան բարեփոխելը և տառերի գեղեցկացնելը. բայց փոխարինել մի տառ միւսով, կամ նրանց դէն գցել հայ այբուբենից՝ դա ներկայումս բոլորովին տարամերժ մի բան է, մեր իրականութիւնը դեռ իրաւունք չէ տալիս հռչակելու Իբրև սկզբունք «մի հնչիւն և մի տառ»։

Բենիկ վ.—Լեզուն մի մարդու գործ չէ. նրան յօրինողը ժողովուրդն է և բարեփոխութիւն մտցնողները պէտք է հաշւի առնեն շատ պայմաններ, այլապէս ժողովուրդը չի ընդունի մեր արածը։ Դաւիթ Անյաղթը մտցրեց իգական «նէ» դերանունը, բայց նա չը ժողովրդականացաւ։ Մենք պէտք է ձըգտենք հանրամարդկայինին, բայց դա դեռ չէ նշանակում, թէ մենք պէտք է զոհենք մեր լեզուն։

Ա. Եզեկեան.—Եթէ մենք անխնայ կերպով կը մօտենանք հանրամարդկայինին, այն ժամանակ մենք կը կրկնենք հին աւանդութեան էութիւնը, երբ մարդիկ հաւաքվեցին Բաբելոն՝ միանալու, բայց հեռացան բաժանբաժան լեզուներով։

Ն. Լալայեան. — Տառերի բարեփոխութեան մէջ կան ֆոնետիքական և գեղագիտական հարցեր։ Մեր ֆոնետիկան ոչ միայն չունի աւելորդ տառեր, այլ իր հարստութեամբ հանդերձ դեռ կարիք ունի նոր հնչիւնների, ուստի տառերի աչման կամ բացառման խնդիր չէ կարող

լինել։ Ինչ վերաբերում է միւս հարցին, այդտեղ կարելի է բարեփոխութիւններ անել։

Ա. Նազարէթեան, պատասխանելով եղած առարկութիւններին, պաշտպանում է իր զեկուցման կէտերը։

Նախագահ Ա. Քալանթար, ամփոփելով վիճաբանութեան կէտերը, ձևակերպում է գլխաւոր թեզիսները։

Ժողովականները ցանկալի են համարում յարուցված խնդիրների քննութիւնը յատուկ խորհրդակցութեան միջոցով և յայտնում են իրանց գոհունակութիւնը հետաքրքրական և ուսանելի զրոյցի առիթով։

Ն—Ն

Երաժշտական մասում Հռոմից եկած իտալացի վիօլօնչելիստ Սիլենցի նուագեց Դաւիդ Սօպպայի Elfentanz, որը մեծ հաւանութիւն գտաւ, նոյնպէս և Թօմայի Simple Aveu, որը շօշափում է սրտագեղ զգացմունքներ։ Տեխնիկական դժուարութիւններ էր ներկայացնում Գօլթերմանի Andante du Concert-ը իր հանգուցաւոր ձայնախաղերով։

Պետերբուրգից եկած դրամատիկական դերասանուհի Ն. Ն. Կ. գեղեցիկ արտասանեց Նադսօնի «Գարնանային հէքիաթը» և Մէյի «Ցաւերժահարսը»։

Բրօշի արտայայտչ կերպով երգեց Դենցի «Իղձերը» և Գասօյինիի Bacio Mosto. Դուէլ երգեց «Եւգենիյ Օնեգին» օպերայից մի կտոր իր ուժեղ, դեռ ևս մշակութեան կարօտ ձայնով։

Ներդաշնակում էր հմտութեամբ Էմմա Սեվասօվա, որ վաղուց վայելում է լաւ ներդաշնակողի անուն։

Ն—Ն

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սարուխան «Հայկական խնդիրն և ազգային սահմանադրութիւնը Թիւրքիայում», Ա. հատոր, 480+105=585 միջագիր երես։ Արտատպված «Արօր» ամսագրից։ Գինն է 2 ր. 50 կ.։

Մեր առաջ դրված է մի գեղեցիկ աշխատութիւն, որ ունի թէ պատմագրական և թէ ժամանակակից քաղաքական նշանակութիւն։

Սարուխանի աշխատութիւնը գալիս է լրացնելու մի մեծ բաց, որ վաղուց զգացվում էր հայ գրականութեան մէջ։

Որքան էլ մօտ լինեն մեզանից այն եղելութիւնները, որոնք ներկայացված են գրքի մէջ, որքան էլ ծանօթ լինեն շատերին մեր վերջին տասնամեակների չար ու բարիները, ներկայ աշխատութիւնը մեծապէս օգտակէտ կը լինի նրանց համար, յիշեցնելով եղած դէպքերը և մատակարարելով ճիշդ ցուցումներ, իսկ աւելի մատաղ սերունդի համար Սարուխանի աշխատանքը մի աղբիւր կարող է ծառայել ծանօթանալու մեր մերձակայ անցեալի հետ։

Հեղինակի նպատակն է տալ հայկական խնդրի տեսութիւնը։

Այդ խնդիրը կարող է և ընդարձակ ուսումնասիրութեան և մանաւոր յիշատակագրութեան նիւթ լինել։ Սարուխանը փորձել է տալ առաջինը որոշ վերապահութեամբ, յայտնի չափաւորութեամբ, խուսափելով աւելի ևս ընդարձակագոյն ծաւալից։

Նա հայկական խնդրի ծագման և զարգացման լուսաբանութիւնը կատարել անելու նպատակով առանձնապէս կանգ է առել Թիւրքահայերի ազգային սահմանադրութեան վրա և տալիս է նրա պատմութիւնը հետաքրքրական և ուսանելի տեղեկութիւններով, իսկ գրքի վերջում, յատուկ յաւելուածով, զետեղել է ազգային սահմանադրութեան ամբողջ կանոնագիրը։

Առաջին հատորը վերջանում է Բերլինի վեհաժողովին վերաբերեալ տեղեկութիւններով։ Աշխատութեան շարունակութեան մէջ հեղինակը մտադիր է հասցնել եղելութիւնների նկարագիրը մինչև 1910 թիւը, կուզէ և մինչև բալկանեան պատերազմը։

Սարուխանի ներկայ աշխատութիւնը նախ զետեղվել էր «Արօր» ամսագրում, որից և արտատպվել է, կազմելով մի ընդարձակ հատոր։

Հեղինակը շուտով կը ձեռնարկի երկրորդ հատորի հրատարակութեան։

Ա. Ք.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 13 նոյեմբերի

Ահա արդէն մի ամիս է անցել, ինչ որ Վեհափառ Հայրապետը մեր մեծ յօբելեանի տօնը բաց արաւ, իսկ մեր ինտելիգենտները տակաւին իրանց լեցուն կամ աղքատիկ քսակները չեն բաց անում։

Ես ուզում եմ՝ աղքատներից աղքատս՝ քաջալերութեան օրինակ տալ։ Ես ոչ պապիրոս եմ քաշում, ոչ գինի եմ խմում, ոչ սինեմատօգրաֆ եմ տեսնում, ոչ լօտօ եմ խաղում, ոչ նոյնիսկ մտածում եմ աւելի խոշոր շռայլութիւնների մասին, որովհետև հազիւ կարողանում եմ օրական ապրուստիս ծախսերը հոգալ,—սակայն չեմ ուզում հրաժարվել հասարակաց պարտականութիւններից ևս, յօժար լինելով միշտ պատրաստ գտնվել իմ փոքրիկ զոհողութիւններով։ Ահա իմ կոպէկներից մի ռուբլին ուղարկում եմ, որպէս Մեսրոպեան լումա յօգուտ դպրոցական ֆոնդի։

Ես կուզենայի, որ մեր ականաւոր նկարիչ Բաշինջաղեանի նպատակն էլ կատարվի։ Նրա զարդն էլ Սայաթ-Նօվայի մահարձանն է։ Նրա ուզածը շատ բան չէ. «Թող,—ասում է նա,—ամեն մի անհատ նուիրէ Սայաթ-Նօվայի մահարձանի համար 5—10 կոպ., թող ոչ ոք չը քաշվի փոքրիկ գումար տալուց»։

Իսկի չեմ քաշվի. և ահա մեր աշուղների թագաւորի մահարձանին նուիրում եմ 50 կոպէկ։

Դէ, հայ տղէրք, հայ աղջկերք, դուք էլ բաց արէք ձեր կոպէկների քսակները. այնպէս անենք, որ հայ ազգի փառաւորութիւնը իրագործված տեսնենք մեր չնչին կոպէկների ույժով։

ՌՃ

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

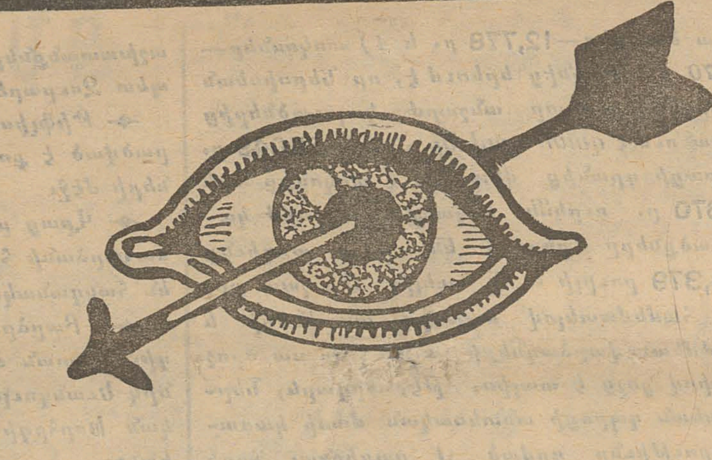

СКАВУЛИНЪ

устраняе́тъ нѣжнымъ и успѣшнымъ образомъ даже́ самый настойчивый запоръ.

Настоящія коробки „Скавулинъ" содéржатъ: большія 40 мéньшія 18 пилюль.

(В.58034)

Սա տարօրինակ է թւում, սակայն ճշմարտութիւն է:

Միանգամայն ծրի դեղատոմս:

Էլէքտրաքարշում նստած երկու բանւորի խօսակցութիւնը.

— Վօլկովը նորից աշխատանքի է։

— Անկարելի է։ Անցեալ կիրակի ես նրա մօտ էի. նրա տանջանքները սարսափելի էին։ Բժիշկն ասում է, որ նրա հիւանդութիւնը իշիաս է կամ թէ դրա նման մի բան, այն էլ շատ սուր բնաւորութեան, և որ նա կարող է ամիսներով անկողնում ընկած մնալ։

— Նշանակում է, բժիշկը սխալվել է, որովհետև ես տեսայ Վօլկովին՝ երբ նա վերադառնում էր աշխատանքից, և նա ասում էր, որ երբէք իրան այնքան լաւ չէ զգացել, որքան այժմ։

— Ի՞նչ է արել նա։

— Նա ինձ ասաց, որ մի ձրի դեղատոմսով է բժշկվել, որը կտրել է լրագիրներից մէկից։ Իմ տանտիրուհին որովհետև յօդացաւով բռնված է, ուստի ես խնդրեցի նրանից այդ դեղատոմսը։ Ահա նա. «Գնացէք մօտակայ դեղատներից կամ դեղավաճառանոցներից մէկը և գնէք 60 գրան Կէֆալդօլ Ստոր 12 տաբլէտկաներում։ Երկու տաբլէտկան ընդունէք միանգամից առնօթի, իսկ այնուհետև իւրաքանչիւր ժամը մի անգամ մի-մի տաբլէտկա, մինչև որ ցաւերը կանցնեն»։ Նա ասում էր, որ այդ է նրան բժշկել, և եթէ իմ տանտիրուհուն այդ դեղը չօգնէ, խոստանում է շաբաթ երեկոյեան մի հիւրասիրութիւն սարքել։

(П. 141289) (№ 8)

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԷՄ

ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ

„SALO—ՊԻԶԻԼԻՆ"

ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է լաւ հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցվում է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղիկներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։

Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացքը։

ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։

Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։

(Կ.) (П. 23620) 52—44

ԲՈՒԺԱՐԱՆ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

մշտական մահճակալներով

ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Միխայլովսկի պր. № 49, և անկիւն Բէւտովսկի փողոցի № 2. Տէլէֆօն № 10—26.

Հիւանդների ընդունելութիւնը.

Աղաջանեան Միքայէլ.—միզասեռ., սիֆիլիս և կաշուի հիւ., ժ. 11—12-ը։

Վնուկով Վ. Վ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 1—2-ը։

Եղիազարեան Ի. Ն.—ներքին, ջղային և հոգեկան հիւ., էլէքտրօթէրապիա, ժ. 11—12-ը։

Ելչիև Մ. Ի.—ականջի, քթի և կոկորդի հիւ., ժ. 12—1-ը։

Կիմօնս Մ. Պ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 11—12-ը։

Մաղաքեան Գ. Ն.—ներքին և երեխ. հիւ., առանձ. նաև որովայնա-աղեքային, ժ. $11^{1}/_{2}$—$12^{1}/_{2}$-ը։

Տամամ Ի. Ի.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 12—1-ը։

Սւլաօվա Ս. Ս.—ատամի հիւանդութիւններ, ժ. $9^{1}/_{2}$—$11^{1}/_{2}$-ը։

Բուժարանում կատարվում է էլեքտր. բժշկութիւն և մասսաժ։ Միկրօսկոպ., բակտէրիօլոգ. և քիմիակ. հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ստնդունների քննութիւն։ Խորհրդի վճարը 50 կոպ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր պալատից և թէ առանձին նոմերներից։

ՍՐՍԿՈՒՄՆ «914»-ի և «606»-ի։

(Ի. Հ. Կ.) 706. 100—22

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ.

1) Գիւղացիական և հողային, ամեն կատէգորիայի, 2) Որբերի և ժառանգական իրաւունքները վերականգնելու, 3) Զենքերութեան և ձկնաբուծութեան Կովկասում, գիւղատնտեսական ու արդիւնաբերական այլ և այլ կարիքների վերաբերեալ կառավարչական փոխատուութիւն կամ նպաստ ստանալու համար միջնորդութիւն յարուցանելու, նոյնպէս և ադմինիստրատիվ գործեր։

Նաւթային, քարածխային կամ այլ հանքարդիւնաբերական ցուցումներ անելու համար հողաբաժիններ ձեռք բերելու միջնորդութիւնների յատուկ մշակումն։

Ամեն կատէգորիայի բարդ և խճճված գործերի առանձին ընդունելութիւն, նրանց խնամքով վերլուծելու և գործը վարելու անձամբ թէ կովկասեան բոլոր հիմնարկութիւններում և թէ Պետերբուրգի բարձր հաստատութիւններում։

Այստեղ պահանջվում են եռանդուն և գործունեայ աշխատակիցներ որոշ % վարձատրութեամբ։

Ընդունելութիւնը ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 8 ից մինչև 9-ը և երեկ. ժամը 5-ից մինչև 9 ը։ Տօն օրերը՝ առաւ. ժամը 9-ից մինչև ցերեկ. ժամը 3-ը։

Тифлисъ, Сололаки, Новобебутовская д. № 5. кв. 2. 857. 1—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

ԵՆՈՎՔ ԽՇՏՕԵԱՆԻ

Զարագործները եւ Զոհերը

գիրքը, գինը 40 կոպ.

Դիմել Թիֆլիսի հայ գրավաճառներին և հեղինակին՝ Ростовъ н./Д. Е. Хштояну. Почтовая ул. № 126. Հեղինակից գումարով գնողները կը ստանան զեղչ։ Նոյն տեղերում վաճառվում է նոյն հեղինակի «ԿԵԱՆՔԻ ԾԱՂԻԿ», գինը 35 կոպ.։

(Հ.Կ.) 847. 4—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Վերսկսեց ընդունելութիւնը ներքին և ջղային հիւանդութիւնների։

Առաւօտեան ժամը 10—12-ը և երեկոյեան ժամը 6—8-ը

Միքայէլեան փողոց, № 27.

(ա. օ.) 837. 25—7

ԵԹԷ ԴՈՒՔ ՈՐՈՇԵԼ ԷՔ

Ձեզ համար ձեռք բերել գրամմոֆոն, ուրեմն մի մոռացէք, որ Ռուսաստանում գրամմոֆոններ չեն պատրաստվում, այլ ծախվում են այնտեղ ագէնտների միջոցով, որոնք իրանց հերթին շատ անգամ ապրանքը ձեռք են բերում երկրորդ ձեռքից, որի համար և գրամմոֆոնի արժէքը ԿՐԿՆԱԿԻ աւելացվում է։ Ինչ վերաբերում է այն առևտրականներին, որոնք գրւում են միամիտ հասարակութեանը ապրանքի գնի մաս-մաս վճարով, պէտք է ամենքին յայտնի լինի, որ այդ երեւակայեալ բարերարները ուղարկում են անպէտք ապրանք, նոյն իսկ կանխավճար արժէքը չունեցող։ (Մենք չենք խօսում դեռ նրանց մասին, որոնք 5—6 րուբլով ուղարկում են ոչ մի բանի չը հարկաւորվող ինչ-որ խաղալիք)։ Մինչդեռ Դուք կարող էք ամենալաւ գրամմոֆոնը ձեռք բերել ԿԷՍ ԳՆՈՎ՝ բերել տալով մեր ֆաբրիկային պահեստից, որ գտնվում է ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ, ուր գրամմոֆոնների արտադրութիւնը հասած է կատարելութեան ամենաբարձր աստիճանին։ Բերել տալով մեզանից՝ Դուք պիտի հաւատացած լինէք, որ կը ստանաք նորագոյն և կատարելագործված կօնստրուկցիայի գրամմոֆոն, որը թէ մարդկային և թէ երաժշտական ձայներն արտայայտում է ճիշդ նմանողութեամբ և պարզութեամբ։ (Թշշոց բոլորովին չունի)։ Ռուսաստանում մեր գրամմոֆոնի սաստիկ տարածված լինելը և Բեռլինից*) անմիջական ուղարկելը հնարաւորութիւն են տալիս մեզ վճարելու ֆաբրիկային գներով, այն է՝ «Տօնարմ-Կօնցէրտ» գրամմոֆոն՝ «Մէրկուրիյ» յայտնի մարկայով, շատ ամուր և շքեղ, չափը 26×26, բրօնզեայ զարդերով, գեղարուեստական բուալօրով կօնցէրտային մէմբրանով «Perfection», 10 պլաստինկաներով և կօնցէրտ. 1000 ասեղներով—14 ր. 90 կ.։

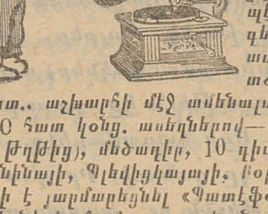

Գրամմոֆոն «Սալօն-Կօնցէրտ» ամենալաւ մարկայով՝ «Պրէզիդէնտ», չափը 30×30, շքեղ զարդարված, Բօկօկօ ոճով, «Cardinal» կօնցէրտային մէմբրանով, տօնարմը նիկէլից, մեխանիզմը «Գրանդ-Րէկօրդ», բուալօրը 45 սանտ., 10 պլաստինկա և 1000 հատ ասեղ թիթեղեայ արկղիկում—17 ր. 90 կ.։ Աշխարհահռչակ յայտնի «Իմպէրիալ» մարկայի ամենալաւ գրամմոֆոնը՝ մեծադիր, կորպուսը գեղարուեստական քանդակներով, շքեղ փայլ տուած, միանգամայն ամուր և գեղեցիկ ոճով՝ «Մօդէրն» 1912 թ., չափը 33×33×17, տօնարմը նիկէլից, բուալօրը՝ «Ցիլպան», շատ էլեգանտ ձևով, 52 սանտ., աշխարհի մէջ ամենալաւ մէմբրանով՝ «Էկսցէլս», 12 մեծադիր պլաստինկաներով և 2000 հատ կօնց. ասեղներով—25 ր.։ Բոլոր գրամմոֆոններին կցվում են մասնիվ պլաստինկաներ (ոչ թիթեղից), մեծադիր, 10 գլխամասով, ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, այն է Վեալցեվայի, Պանինայի, Պլեվիցկայայի, Բօյչակօվի, Կամիօնսկիի և այլ.։ Մեր բոլոր գրամմոֆոններին կարելի է յարմարեցնել «Պատէֆօն» ապարատը, որ նուագում է Սափիր մշտական բալով, առանց ասեղների, համապատասխան մէմբրանով—3 ր. 50 կ.։

*) ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.—Արտասահմանից ապրանքի առաքման ինկութիւնը ստուգելու համար հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել պօստային կնիքի և ռուսական մաքսատան թղթի վրա։

Ճանապարհածախքի և մաքսի համար աւել հաշվում է միայն 2 ր. 90 կ., «Իմպէրիալ» գրամմոֆոնի համար—3 ր. 75 կ.։ Ասիական Ռուսաստ. 1 ր. թանգ, իսկ Արևել. Սիբիր՝ 2 ր. թանգ։ Ուղարկվում են վերադ. վճ.։ Պատուէրներով կարելի է դիմել ռուսերէն՝ հետևեալ հասցէով, որը կարելի է կտրել և կպցնել ծրարին.

Межд.Эксп.Х.ФИНКЕЛЬШТЕЙНЪ.ГЕРМАНІЯ Берлинъ,ул.Кантъ120—44.

Exporthaus H. FINKELSTEIN. BERLIN. Kantstr. 120—44.

(Ն. 4. 18, գ. 2) (Л. 12645) 4—3

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԽՈՀԱՐԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ Ե. Ն. ՄԻՍՏՐՕՎԱՅԻ

(Գրիբօեդօվսկայա, 7, Եռաժշ. Դպր. դիմացը)

ՃԱՇ

սկսած 30 կ.-ից մինչև 60 կոպ.։ Կարկանդակ, նախաճաշ, թխուածքներ, տնային կվաս։

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ

աշակերտուհիների ընդունելութիւնը ամեն օր։ Պարապմունքները թէ տեսական և թէ գործնական։ Դասընթացքը 2-ամսեայ—25 րուբ.։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից

ԷԿՍԿՈՒՐՍԻԱՆԵՐԻՆ ԶԵՂՉ։

(Կ.) 848. 5—1

„ՊԱՆԹԷՈՆ" ՀՐԱՏԱՐԱԿՉ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՕՍԿՎԱ

Լոյս է տեսել եւ վաճառվում է բոլոր գրախանութներում.

1. **ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ** «Բանաստեղծութիւններ» I հատոր, գինն է 1 րուբ. Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնի
2. **ԱՐԹՈՒՐ ՇՆԻՑԼԷՐ** «Երկերի ժողովածու» I հատոր. հեղինակի պատկերով, կենսա-քննական տեսութեամբ ու խմբագրութեամբ Պ. Մակինցեանի

Մի հրաժեշտ։ Ծաղիկներ։ Լօյտնանտ Գուստլ։ Մահացում։ Տիկին Բերտա Գարլան։

Պատուէրների համար դիմել՝ Москва, Малая Царицынская, д. №18, Павлу Макинцянъ.

Պատրաստվում են՝

3. **ԳԵՐՀԱՐՏ ՀԱՈՒՊՏՄԱՆ** «Երկերի ժողովածու» I հատոր. խմբագրութեամբ և կիսա-քննական տեսութեամբ Պ. Մակինցեանի
4. **ԼԵՐՄՕՆՏՕՎ** «Երկերի ժողովածու», խմբագրութեամբ Վահան Տէրեանի։

Թարգմանութիւնները ուղարկել՝ Москва, 3-я Тверская-Ямская, д. Бородина кв. 29. Вагану Терьянъ.

Ընդունված թարգմանութիւնները անպայման վարձատրվում են։

(Կ.) 806. 6—4

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

յայտարարում է ի գիտութիւն պարոնայք ճանապարհորդների և ապրանք ուղարկողների, որ Ընկերութեան շոգենաւ «ՄԷԴԻ» (Նաւապետ Բուլլ) մեկնում է Բաթումից Մարսէլ հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն և Կ. Պոլիս՝

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 22-ին (դեկտեմբերի 5-ին Ն. տ.)

Տեղեկութիւնների համար պէտք դիմել Թիֆլիսի գործակալ պ. Ս. Կիւլպէնկեանին, Արմենակի բազար, Գօստինի դվոր Մանթաշեաններին։ Տէլէֆօն № 721.

856. 1—1

Լոյս տեսաւ

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս-ի

ՈՍԿԵԹԵՒԻԿ

նոր գիրքը, գինը 30 կոպ.

ՄԻՒՍ ԳՐՔԵՐԸ. «Տօվինար» 25 կ., «Ձէն Թագաւորի աղջիկ» 35 կ., «Երկու աղբերացեղ» 30 կ., «Աստուած աղքատի կերպում» 20 կ., «Հէքիաթներ» 30 կ., «Աստծու դատաստան» 5 կ., «Երեք ոսկոյ պատմութիւն» 30 կ., «Անմեռ աշխարհ գնացողը» 8 կ., «Սրտաշահ բաներ» 20 կ., «Ազգային առակներ» 30 կ., «Աստուած չը ճանաչող» 10 կ., «Գալօ Աֆօ» 12 կ., «Ժամանակը ոսկի» 40 կ., «Սիրտ գրքից 9 պատմութիւն» 40 կ., «Քաջ Աղասի» 25 կ., «Սասունցի Ցօվնան» 30 կ., «Խուլ Խաչիկ» 25 կ., «Երկասիրութիւններ» 40 կ., «Ծերերի զրոյցներից» 20 կ., «Վարդանանց և Ղևոնդեանց մասին» 30 կ., «Վէրք Հայաստանի գրքի գոհարներից» 10 կ., «Սիրտ գրքից ծնողների նամակները որդուն» 15 կ.։

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին։ Հեղինակի հասցէն՝ Թիֆլիս, Միքայէլեան փողոց, № 82.

(Հ.Կ.) 794. 10—8

„ՇԻՐԻՆԱՆՑ ՆԱԽՇՈՒՆԸ"

Յ. ԲԱՀ. ՃՈՒՂՈՒՐԵԱՆԻ 250 եր. վէպը

Վաճառվում է Թիֆլիսի գրավաճառների և իր մօտ. գինն է 80 կոպ.

Վէպի բովանդակութիւնը

Նախշունն ու Արէլը. գեղեցիկն ու քաջը գաղտնի սիրվում են սիրով—«նման սիրում է նմանին»։ Արէլն ու Մակին։ Հասարակութեան համակրանքն ու ատելութիւնը։ Նշանախօսութիւն։ Մակին ուզում է իրի Արէլի եարը։ Նշանադրութիւն։ Մակին գարսն մտնում, Արէլն արհամարհում համարձակ։ Արէլի հրաշքները հրաշքներ է գործում։ Սար ու դաշտ, ծիլ ու ծաղիկ, սէր ու զգուանք։ Հարսանիք։ Դաւաճան թշնամին, Արէլը մահվան կապանքներում, Նախշունը վշտից ծաղկում որոնում է եարին։ Աւազակապետի վեհանձնութիւնը. ազատված Արէլն շտապում է դէպի տուն, ուր թշնամու գլխին շողշողում է Նախշունի սուրը։ Սէրն ու հաւատարմութիւնը նորից գրկում են իրար։

(Կ. Հ.) 785. 10—9

ՑԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ

Ինժեներ Ի. Ս. Պօնդօյեվի

Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տէլէֆօն № 10—93.

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ

ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, ռիֆլէնօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ սրզրանեան։ ԳՈՒԴՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան և փուչ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏԻ մարսէլեան տեսակի և այլ տարրկ.։ Աղիւսի սեփակ. գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։

(Հ.ու.Կ) 617. 50—38

Акціонерное Общество механическихъ заводовъ

БОРМАНЪ, ШВЕДЕ и Ко

На Всемірной и другихъ выставкахъ заводы удостоились высшихъ знаковъ.

принимаетъ полныя оборудованія: винокуренныхъ, ректификаціонныхъ, пивоваренныхъ, крахмальныхъ, дрожжевыхъ, сушильныхъ для картофеля и барды заводовъ. Паровые котлы всѣхъ системъ, паровыя машины, желѣзныя герметическія бочки, (для спирта, масла, глицерина и бензина) бронзовыя клейменныя мѣры для жидкостей, аппараты для очистки и опрѣсненія воды и вообще всякія работы, входящія въ область желѣзнаго и мѣднаго котельнаго дѣла. По особому соглашенію заводъ командируетъ инженера или монтера. Смѣты и чертежи по первому требованію.

Обращаться: Тифлисъ, Михаилу Васильевичу Татевосянцъ

(Կ.) 789. 10—5

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Импер[illegible]скаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный